

**ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И ПОСЛОВНЕ
ИНФОРМАТИЧАРЕ - СИРМИЈУМ**

**ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ЗАВРШНОГ МАСТЕР
РАДА**

<p>I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:</p>
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију:</p> <p>17. маја 2024. Наставно веће Високе школе струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре – Сирмијум, у Сремској Митровици</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, и назив високе школе струковних студија и установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Др Слађана Миленковић (ментор) професор струковних студија за област Књижевност са методиком развоја говора у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре - Сирмијум, Сремска Митровица.</p> <p>Др Мирјана Николић (председник комисије) професор струковних студија за Психолошку и педагошко-психолошку групу предмета у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре - Сирмијум, Сремска Митровица.</p> <p>Др Милан Громовић (члан) научни сарадник Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду</p> <p>Тијана Наранџић, директор-васпитач, Едукативни центар „Зврк“, Сремска Митровица</p>
<p>II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:</p>
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Ђурић, Горан, Адриана</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 06. 04. 1988. Сремска Митровица, Република Србија.</p> <p>3. Година уписа на мастер струковне студије, студијски програм: 2022/2023. Струковни мастер васпитач</p>
<p>III НАСЛОВ ЗАВРШНОГ РАДА:</p> <p>Утицај медија на развој говора код деце</p>
<p>IV ПРЕГЛЕД ЗАВРШНОГ РАДА:</p> <p>Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл. (до 500 речи)</p> <p>Мастер рад кандидата Адриане Ђурић састоји се из три поглавља уз Увод и Закључак. Рад има апстракт са кључним речима, а на крају рада су дати Литература и Прилози. Кроз разрађивање садржаја Увода и првог поглавља, кандидат се бави питањима комуникације и медија, образлажући потом разне видове подршке добробити детета предшколског узраста у</p>

интегрисаном приступу учења. Наводи релевантна истраживања о добробити као капацитету успешног персоналног и интерперсоналног функционисања, испољавања и култивисања људских потенцијала за развој и напредак. Теоријски део рада обухвата поглавље о утицају медија на говор деце, у којем се напрегледан и стручан начин, уз позивање на релевантну и савремену литературу разматра питања утицаја медија на говорно-језички развој деце.

У складу са свиме претходно наведеним, извршено је квантитативно истраживање како би се утврдило каква су мишљења и ставови родитеља о дигиталним компетенцијама за примену информатичких средстава у циљу развијања говора деце. Приказ истраживања дат је у другом поглављу. Истраживање је извршено у Предшколској установи „Зврк“, у Сремској Митровици. Узорак испитаника дефинисан је темом и циљем истраживања. Састоји се од укупно 15 испитаника, који су били подељени у два субузорка. Први субузорак се састојао од запослених у Предшколској установи „Зврк“, укупно 4 испитаника, као детерминанту оцењивања унутрашње средине. Други субузорак, као детерминанту процене спољног окружења, чинили су корисници укупно њих 19. Предмет истраживања је говор деце током игре и свакодневних активности, а проблем истраживања коме ћемо посветити посебну пажњу је на који начин и колико садржаја имају позитиван утицај на развој говора. Циљ истраживања је утврдити како медији утичу на децу, а задаци утврдити које медије користе деца из нашег вртића, колико времена проводе уз екране, као и утврдити да ли су родитељи свесни утицаја екрана на дечји развој. Приказани су резултати истраживања, дискусија резултата, а дат је и предлог промена које могу да се уведу у праксу у трећем поглављу. Следи Закључк, Литература и Прилози (два прилога) где су приказани инструменти коришћени у раду, анкете за васпитаче и родитеље. Рад је укупног обима 36 страна. Број поглавља је три, број табела је девет, број слика је пет и све је дато укроз рад уз објашњења.

V ВРЕДНОВАЊЕ ЗАВРШНОГ РАДА:

Да ли је завршни рад урађен у складу са образложењем наведеним у пријави теме, да ли садржи све битне елементе, у чему је стручни допринос завршног рада, да ли завршни рад има неке недостатке (до 650 речи)

Завршни рад је урађен у складу са образложењем наведеним у пријави теме, садржи све битне елементе. Кандидат је пошао од теоријских сазнања колико медији утичу на говор код деце млађег узраста по мишљењу васпитача. Данашња деца одрастају и развијају се уз различите медије: књиге, сликовнице, бојанке, енциклопедије, телевизију, мобилне телефоне, компјутере, интернет. Темљећи своје истраживање на ставовима из литературе да медији све више доминирају дечијом свакодневицом, уочено је питање какву улогу нови медији (рачунар, таблет, мобилни телефон) и штампани медији (сликовнице, бојанке, енциклопедије, књиге) имају у свакодневном животу деце у предшколској установи. Кандидат је истражио како је употреба медија у предшколској установи везана уз медијску писменост васпитача и како на који начин васпитачи пружају подршку употреби медија код деце.

У раду је дат приказ квантитативног истраживања у ком је коришћена дескриптивна метода, а које је за циљ имало прикупљање података о томе каква су знања родитеља о коришћењу медија за развој ране писмености, из перспективе родитеља и васпитача.

Циљ истраживања био је да се одговори на питања како медији утичу на децу, које медије користе деца млађег узраста у установи, колико времена проведу користећи медије и у које сврхе, колико телевизија, интернет и друге активности утичуна развој дечијег говора.

С обзиром на циљ, постављени су ови истраживачки задаци:

- колико времена дете проводи користећи медије у предшколској установи
- који тип медија дете користи
- како васпитачи учествују у дечијем излагању медијима
- какво је мишљење васпитача о утицају медија на развој дечијег говора и језика.

Истраживање је показало да и родитељима треба додатна подршка и усмеравања у вези коришћења медија у образовне сврхе, а уједно, указало је и на спремност васпитача да их охрабре у томе и да унапреде њихове компетенције. Васпитачи радо користе дигиталне медије у раду са децом, а посебно у подстицању предвештина ране писмености, и то најчешће кроз пројекте, а истичу да родитељске компетенције, поред учешћа у пројектима, најбоље унапређују на радионицама или родитељским састанцима. У оквиру рада приказана је интервенција у виду предлога коришћења образовних сајтова где могу да се нађу интерактивни садржаји. Иако постоје хиљаде сајтова и апликација који се

рекламирају као „*едукативни*“, што је широка категорија. Термин „*дечији*“ је под једнако широк, а овде се користи у најширем могућем смислу, па су тако препоручени сајтови за учење за предшколце. Препоручено је неколико сајтова који нуде едукативне материјале који могу да се примене у раду са децом. Резултати истраживања могу помоћи васпитачима да пруже подршку породици у разумевању значаја раног развоја детета, са акцентом на развој говора. Ово истраживање може помоћи и другим васпитачима у развијању стратегија за пружање подршке породицама.

VI КОНАЧНА ОЦЕНА ЗАВРШНОГ РАДА И ПРЕДЛОГ:

Завршни мастер рад урађен је у складу са образложењем датим у пријави теме и стандардима за израду завршног рада. Поштовани су принципи писања научних радова кроз постепено увођење у тематику. Коришћени су различити инструменти. Кандидат је спровео планиране ситуације учења тј. увео је електронску сликовницу као подстицај деце на говор, применио је у раду са целом групом деце и позитивно утицао на њихов развој говора. У раду је детаљно представљен и оквирни план/предлог обуке за родитеље којом би се подигле њихове дигиталне компетенције.

Добити овог мастер рада су упознавање васпитача са начинима утицаја дигиталних медија код предшколске деце и са начинима испитивања утицаја дигиталних садржаја на развој говора. Приказан је практичан рад са децом, нудећи им квалитетан медијски садржај, у виду електронске сликовнице, на тај начин уводећи промену у праксу васпитача која је, показало се, позитивно утицала на дечји говор. У раду је приказано како су деца обогатила речник, примењујући усвојене речи из дигиталних садржаја и у симболичкој игри. Такође, у раду је дат оквирни план/предлог обуке за родитеље којом би се подигле њихове дигиталне компетенције.

Комисија оцењује да је завршни рад кандидата Адриане Ђурић самостално дело, позитивно оцењује садржај и структуру рада, начин приказа и тумачења резултата истраживања и решења практичног проблема у пракси вртића, чиме је кандидат одговорио на све захтеве завршног мастер рада.

На основу укупне оцене рада, комисија предлаже:

- **да се завршни рад прихвати а кандидату одобри одбрана**
- **да се завршни рад враћа кандидату на дорату (да се допуни односно измени) или**
- **да се завршни рад одбија**

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

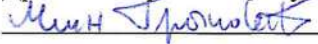
Др Слађана Миленковић, професор

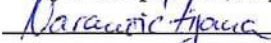
Др Мирјана Николић, професор

Др Милан Громовић, научни сарадник

Тијана Наранџић, директор-васпитач

ВИСОКА ШКОЛА СТРУКОВНИХ СТУДИЈА ЗА ВАСПИТАЧЕ И ПОСЛОВНЕ ИНФОРМАТИЧАРЕ -
„СИРМИЈУМ“
СРЕМСКА МИТРОВИЦА

МАСТЕР РАД

Тема: Утицај медија на развој говора код деце

Предмет: Дете и медији

Професор-ментор:

Др Слађана Миленковић, проф.

Студент:

Ђурић Адриана

Бр. Индекса:06/22м

У Сремској Митровици, 2024. године

ТЕМА: Утицај медија на развој говора код деце у Едукативном центру: „ЗВРК“

ПОДАЦИ О СТУДЕНТУ:

Презиме, име родитеља, име: Ђурић, Горан, Адриана

Деканске баште 4/29, Сремска Митровица

e-mail: adrydomazet@gmail.com

Број индекса: 6/22М

Студијски програм: Струковни мастер васпитач

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ:

Др Слађана Миленковић, професор струковних студија за област Методика развоја говора и књижевности за децу у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре- Сирмијум, Сремска Митровица

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ УСТАНОВЕ У КОЈОЈ ЈЕ ОБАВЉЕНО ИСТРАЖИВАЊЕ:

Тијана Наранџић, Едукативни центар: „ЗВРК“

УСТАНОВА У КОЈОЈ ЈЕ ОБАВЉЕНО ИСТРАЖИВАЊЕ:

Едукативни центар: „ЗВРК“, Бранка Радичевића бб, Сремска Митровица.

РЕЗИМЕ

Данашња деца одрастају у убрзаном свету где доминирају дигитални (електронски) медији са различитим садржајима дигиталне књижевности за децу, које мењају доживљај читања и писања. Рачуни и дигитализација су захватили многе сфере живота, тако и читање и писање није могло да остане по страни. Управо због мултимедионалног окружења у којем одрастају данашња деца бројне су могућности да се едукују путем медија. Већин студија је открила да провођење више времена пред екраном може да има негативну везу са дечијим говорно-језичким способностима. С тим у вези спроведено је истраживање током којег су испитана мишљења васпитача и мишљења родитеља кроз анкете. Истраживање је спроведено у Едукативном центру „Зврк“ у Сремској Митровици. Резултата истраживања показује да деца превише времена проводе пред екраном од најраније доби.

Кључне речи: говор, развој језика и говора, медији

САДРЖАЈ

УВОД.....	5
1. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ ИСТРАЖИВАЊА.....	14
1.1 Позитиван и негативан утицај медија на психофизички развој деце.....	15
2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА.....	18
2.1. Предмет и проблем истраживања.....	18
2.2. Циљ истраживања.....	18
2.3. Задаци истраживања.....	18
2.4. Хипотезе истраживања.....	18
2.5. Методологија истраживања.....	18
2.6. Узорак примењиве и начин мерења.....	19
2.7. Статична обрада података.....	19
2.8. Узорак испитаника.....	19
3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА.....	20
3.1 Карактеристике субузорака.....	22
ЗАКЉУЧАК.....	29
ЛИТЕРАТУРА.....	30
ПРИЛОЗИ.....	32

УВОД

Медији су утицајан комуникациони канал који не само да размењује људске поруке највећем броју занимљивих интересаната, већ имају и моћ креирања јавног мњења. Путем медија је могуће комуницирати коришћењем различитих комуникационих алата. Саопштењима, изјавама, конференцијама за новинаре, оглашавањем (рекламама) и адвртиориалима (спонзорирани текстови, плаћени тв и радио прилози). Непосредно се с циљним групацијама може комуницирати догађајем – евентом (евент = сваки планирани догађај путем којег се непосредном комуникацијом презентују производи, услуге или идеје), сопственом web страницом, news letter-има (вести послате e-mailом било потрошачима, партнерима, стручној јавности), блогом, писмима захвалности, наградним играма, награђивањем верности (било потрошаче, пословне партнере или запослене), затим каталозима, брошурама, лецима, анкетама, спољним оглашавањем (јумбо плакатима, city lightevima), унутрашњим оглашавањем (плакатима у просторима јавне намене нпр. поште, болнице) (Edukacija.rs, 2024).

Посредна комуникација је трећи комуникациони канал који подразумева комуникацију са циљном јавношћу на активан или пасиван начин помоћу укључења у хуманитарне акције или уручењем донација у подручју културе, образовања, здравства и науке. Такође, у хумане мисије убрајају се бриге за заштиту околине у локалној заједници (финансијска подриша у акцији чишћења шума), као и преко спонзорства као најзаступљеније области у спорту и култури (Edukacija.rs, 2024).

Поред свих ових алата, потребно је споменути и дигиталну компетенцију, која подразумева развој адекватног односа и културу употребе дигиталних технологија, те се у исто време деци омогућава долажење до информација, изражавање и представљање у функцији игре са документовањем различитих активности (Бренеселовић, 2021).

Да ли је свака информација материјал за медије?

Свако обавештење о догађају у средствима јавног информисања је информација, али свака информација није вест за медије, зато што новинари сматрају да вест треба да буде нешто апсолутн ново. Информација има задатак да информише, а ПР менаџер треба да размишља о томе да информација треба да буде објављена у неком медију и заслужи одређен медијски простор, остављајући сензационалност по страни (Edukacija.rs, 2024).

У ПР-у ћете се често сусрети са термином информација за штампу, која се интерпретира и као *press release*, информација за медије, обавештење за медије или саопштење за штампу. Дакле информација за штампу су информације компаније или организације о неком догађају од интереса за јавност, које се пласирању медијима и њиховим новинарима (Edukacija.rs, 2024).

Заинтересовати медије значи приступити им на два основна начина, са иницијативом или само одговорити на њихове захтеве. Иницијативни начин приступа медијима подразумевају слање саопштења за медије, пакете информација за новинаре, радијске вести у облику изјава, коментара, тумачења и коначно, објаве у електронским медијима (Edukacija.rs, 2024).

Вест је дефинисана као »само оно што неко негде покушава да сакрије«, док је све остало маркетинг или ПР. Суштина ове, помало застареле новинарске пословице (данас ће многи рећи да је све ПР и маркетинг, укључујући и вести), заправо је у чињеници да је истраживачки рад једина вредна ствар у новинарству (Edukacija.rs, 2024).

Неколико основних правила за писање готово свих новинарских текстова, вреди увек имати на уму (Edukacija.rs, 2024):

- најпре написати најважније
- суштина вести мора стати у једну, прву реченицу
- читаоци морају добити одговор на сва елементарна питања: ко, где, када, како, зашто
- вест се пише кратким реченицама и кратким пасусима
- без коментарисања, моралисања и мудровања
- треба поштовати договор са уредницима о дужини и форми текста
- треба написати све важне информације, осим оних које су неетичне, нејасне, непроверене и збуњујуће, јер увек има довољно времена и довољно новинских издања за допуне, проширивања и разјашњавања.

Потребно је прикупити што више материјала попут саопштења и изјава, као и кратких белешки о сопственим сазнањима и утисцима да би се вест креирала. Вест се од свега прикупљеног уобличава тако што се најпре подвуче најважније, затим се одреди оквиран број речи, редослед и садржина пасуса, а потом се напише прва реченица са лидом, у који мора у који мора стати све што је важно и који мора бити тако написан да читалац из њега може да добије основну информацију, али и да лако закључи да ли жели да вест прочита до краја. Крај подразумева испис целе информације са сопственим предлогом наслова (Edukacija.rs, 2024).

У данашње време је свеprisутан појам дигиталног окружења или дигиталног контекста, па су људи све чешће окружени појмовима дигиталне технологије, хај-тек револуције, хај-тек културе, сајбер света, информационо-комуникационих технолгија, мрежног окружења и е-учења (Вукановић, 2017). Самим тим је информатизација друштва довела до препуштања појединих мануелних и рутинских послова аутоматским уређајима, а са друге стране је довела до отуђења појединаца и губитка идентитета, због чега се то манифестовало на физичку активност и губитак подстицаја за правилан раст и развој (Карановић, М. Ж, Ј., Живков, М. Ј. А., Павлов, С., Бркљач, Т., 2020).

У данашње време деца одрастају коришћењем мултифункционалних технолошких уређаја од најранијег детињства. Захваљујући њима, они немају проблем да одржавају корак са информაციоном токовима, да се изборе са инфотмационом преоптереченошћу, као и да се укључе у виртуелну комуникацију, комуницирају и сарађују путем интернета (Карановић, М. Ж, Ј., Живков, М. Ј. А., Павлов, С., Бркљач, Т., 2020).

У раду је разматрано колико је време испред екрана постало део наших живота укључујући и животе наше деце? Од пандемије, време које деца проводе пред екраном драматично је порасло приближно за 52%. Будући да деца проводе све више времена пред екраном, добијам све више питања родитеља (Pitajtedefektologa.org, 2024):

- ✓ **Колико времена испред екрана је прихватљиво за моје дете?**
- ✓ **Хоће ли превише екрана ометати језички развој мог детета?**

Покушавајући да им дам што прецизније одговоре на оваква питања, решавам да се претходно проучим сва досадашња истраживања, а касније да спровем сопствено истраживање кроз анкету како бисмо добили што прецизније одговоре.

Већина студија је открила да провођење више времена пред екранима може да има негативну везу са дечијим говорно-језичким способностима. На пример, преглед 42 студије из 2020. године показао је да су деца која су више времена пред екранима имала слабије језичке вештине (Madigan, S., McArthur, B. R., Anhorn, C., Eirich, R., & Christakis, D. A., 2020). Друго истраживање на узорку од 157 мале деце показало је да деца која су више времена проводила пред екранима имала слабије језичке вештине (Dydia, J. M., Dore, R. A., Bates, R. A., & Justice, L. M., 2021). Слично томе студија из 2022. године показала је да су деца у доби од 17 до 36 месеци која су више времена проводила пред екранима имала мањи вокабулар. Међутим, студија није пронашла везу између времена проведеног пред екраном и језичких вештина код млађе деце (у доби од 12 до 16 месеци) (Algoqi, H. Serratrice, L., & Cameron-Faulkner, T., 2022).

Истраживања која су обухватила децу млађу од 2 године открила су везу између узраста у којој почињу користити екране и њихових каснијих говорно-језичких и когнитивних вештина. Ово је један од разлога зашто смернице за време испред екрана препоручују да деца не проводе време испред екрана док не напуне најмање 2 године, док старија деца могу имати користи од едукативних садржаја и емисија. Наша анкета ће нам показати које емисије могу пружити корист деци старијег узраста (Pitajtedefektologa.org, 2024).

Због физичке неатквиности, која битно утиче на раст и развој предшколског детета у том узрасту, деца не би требало да користе рачунар дуже од 20 минута у току дана (Armstrong, A., & Casement, C., 2001). Због излагања последицама савременог начина живота, телесно држање је веома лоше, а основни узрок приписује се недовољном кретању где преовладавају пасивни положаји, седећи и стојећи, у којима деца углавном заузимају

неправилне положаје тела. Уптаво овакви постурални поремећаји повезани су и са одређеним степеном мишићне дисфункције (Цветковић, 2011).

С обзиром на узраст у коме се деца приклањају медијским садржајима, њихова детињства могу се назвати медијским одрастањем. Капиталистички захтеви тржишта су пред родитеље поставили изазове трошења слободног времена у млађем узрасту, које је важно за психофизички развој деце како би имали прилику да прошире постојеће и стекну навику за перманентним образовањем уколико се родитељи одреде за квалитетан медијски садржај (Валић Недељковић, 2011).

Деца имају више слободног времена у односу на одрасле и немају довољно материјалних могућности да га проведу сходно интересовањима и жељама (Валић Недељковић, 2011), па самим тим данашњи дигитални урођеници одрастају под новим околностима проузрокованим развојем информационо-комуникационих технологија, што се све одразило на друштвено-образовни контекст и буџет слободног времена (Бубоњић, 2014). У буџетима слободног времена, деца простор намењен игри и забави у интеракцији са другом децом све више поклањају медијима, па самим тим постају усамљени, како у присуству других људи, тако и у присуству сопствене породице (Валић Недељковић, 2011). Једна од кључних замерки о медијском утицају као агенсу социјализације је недостатак квалитетног дечјег образовног програма (Дмитровић, 2011).

Превелики утицај утрошка времена на медије обично резултира асоцијалношћу и потешкоћама у остваривању интеракције са вршњацима, али и члановима породице, што се на физички развој деце одражава недостатком физичке активности. У прилог томе говори податак да је лопта далеко мање у употреби, одн. да се деца све мање играју и друже кроз овакав метод физичке активности. Самим тим рана употреба медија доводи до насилничког понашања код деце, као и кризи заједништва и недостатку поверења у људе око себе (Дмитровић, 2011).

Деца и медијско насиље

Насилне сцене су у данашње време свакодневна појава када је реч о масовним медијима, и неизоставан су део свега онима што људима нуди медијска култура, а поготово у филмовима намењеним дечијем узрасту. Подаци од пре 20 и нешто година указали су да дете на простору Сједињених Америчких Држава у просеку пре своје 18. године на телевизији види око 20000 сцена насиља, укључујући и 40000 убистава, због чега је проблем у начину на који се насиље представља као привлачно и непроблематично (Попадић, 2009). Насилне сцене су често прожете хумором, насилници се презентују као привлачни у неретким случајевима, а нарочито забрињава одсуство казне, штетних последица и одсуство кајања (Ранчић, 2020).

Један од цитираних експеримената из тог времена, гледајући област психологије која указује на штетни ефекат насиља са филмског платна, јесте Бандурин, спроведен 60-их година прошлог века (McQueen, 2000). После бројне критике упућене тој теорији, једна од њих је била да је напад био усмерен на лутки, а не на човека, и да у том случају деца не би требало да примењују исти модел понашања, јер су свесна разлике. Због тога је учење

моделирањем једно од социолошких и психолошких учења (Ранчић, 2020). На слици 1. дат је изглед кловна-лутке Бобоа, који је био испитиван пред малом децом.

Слика 1. Мала деца уништавају кловна Бобоа (Извор: <https://techofcomm.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/07/bobo.jpg?w=640>, приступ: 16. септембар 2024)

Чињеница је да медији у трци за рејтингом и профитом на медијском тржишту емитију насиље у свим формама због тога што је оно незаобилазан извор профита. Изузев потенцијалних имитирања насиља које им се пласира, нарочито код најмлађих конзумента медијске културе, постоји опасност и да насиље постане друштвена појава на коју се људи навикавају, те стога може да се ојача имунитет и равнодушност према насиљу,

у тој мери у којој ће се повремено гушити емпатија и саосећање над онима којима је почињено (Ранчић, 2020).

Подршка добробити детета

Циљ програма предшколског васпитања и образовања је подршка добробити детета, којом се обједињује разумевање холистичке природе развоја, целовитости процеса неге, васпитања и образовања, као и интегрисаног учења детета предшколског узраста. Због тога је добробит капацитет успешног персоналног и интерперсоналног функционисања, испољавања и култивисања људских потенцијала за развој и напредак, који се може сагледати кроз три димензије: персоналну, делатну и социјалну. То су међусобно повезане димензије, преклапајуће и узајамно условљене (Бренеселовић, 2021).

На овакав начин је дете дефинисано као биће које истовремено јесте и бива – постаје оно што кроз јесте и што ће тек бити, што у исто време означава пројектовање циљева на будућност и разумевање шта је добробит за дете у реално постојећим околностима, сада и овде у реалном времену, као што је приказано на табели 1.

Циљеви подршке добробити	Шта је за дете добробит у реалном програму?
<p>Подршка персоналној добробити</p> <p>Развијање свести и бриге о свом телу и о себи</p> <p>Развијање моторичких способности и вештина са чулним осетљивостима</p> <p>Развијање саморегулације као унутрашње контроле, способности одлагања жеље, прихватања захтева и налажење алтернатива</p> <p>Развијање инструменталне и моторичке способности</p> <p>Развијање идентитета и самоприхватања</p> <p>Развијање емоционалне компетентности као способности доживљавања и изражавања широког спектра емоција, регулисања и контроле емоција и разумевање властитих и туђих емоција.</p>	<p>Осећати се</p> <ul style="list-style-type: none"> • Добро и витално • Остварено, задовољно и срећно • Сигурно, али не презаштићено и пререглисано • Сигурно да ће се његове потребе, интереси и интресовања уважавати и подржавати • Припадником заједнице вртића и шире заједнице • Усклађено са правилима, нормама и захтевима окружења <p>Бити</p> <ul style="list-style-type: none"> • Укључено у заједништву вршњака и вртића • Укључено у разноврсне, креативне и сврсисходне активности <ul style="list-style-type: none"> • Саслушано и уважено дете • Окружено довољно познатим и истовремено новим изазовима • Прихваћено у својој јединствености • Физички активно, спретно, одважно и грациозно <ul style="list-style-type: none"> • Пријатељ са неким

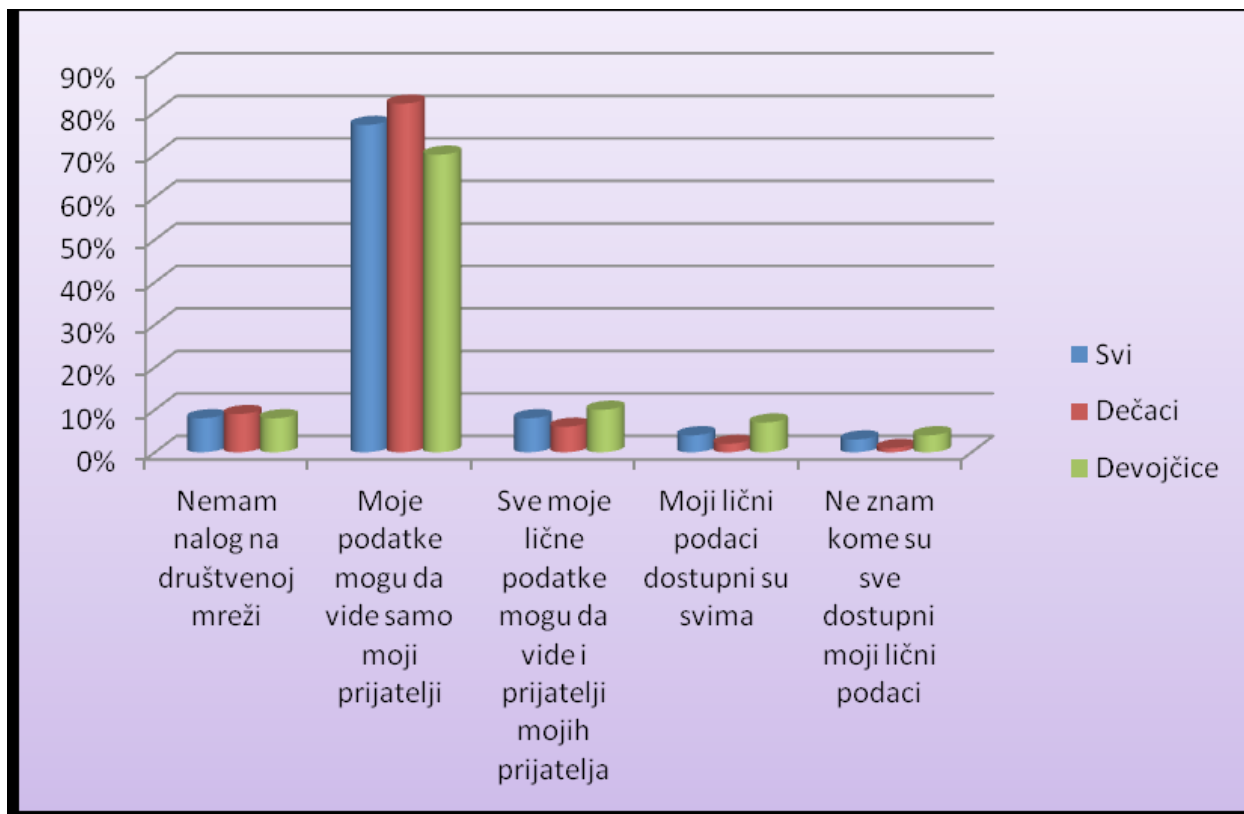
<p>Подршка делатној добробити детета Развијање креативног испољавања и изражавања, као и стваралачког уобличавања својих доживљаја и сазнања. Развијање свих видова комуникације и овладавање различитим функцијама говора. Развијање рефлексности и самодирекције као основе учења да се учи. Развијање диспозиција за учење као што су истрајност, радозналост, иницијативност и креативност, отвореност за сарадњу и одговорност. Развијање основа кључних образовних компетенција за целоживотно учење. Развијање отпорности (резилијентности) на стрес и изазове и способности конструктивног приступа проблемима и променама. Грађење смисла и животне сврхе кроз дубље разумевање основних манифестација људског живљења, вредности и лепоте човека и људског рада, патос живљења.</p>	<p>Моћи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да упознаје свет око себе, проширује своја искуства и знања о својој и другим културама, различитим физичким и природним појавама, као и различитим продуктима људске културе • Да посматра, пита се, размењује, истражује, машта • Да истражује целим телом и свим чулима и да има различите естетске доживљаје • Да се изражава на различите начине, кроз различите симболичке системе и користи различите операције примерене тим системима <ul style="list-style-type: none"> • Да се изражава креативно и маштовито кроз различите форме, медије и материјале • Да испољава своја интересовања, бира и преузима иницијативу • Да спознаје своје снаге и могућности <ul style="list-style-type: none"> • Да испољава своје способности и успешно је у учењу <ul style="list-style-type: none"> • Да опслужује себе • Да доприноси и види да је његов допринос препознат и важан
<p>Подршка социјалној добробити детета Развијање позитивног културног и социјалног идентитета, као и задовољства и поноса припадништвом различитим заједницама (вршњачкој, породичној, локалној, националној и глобалној) Развијање социјалне компетентности као способности емоционалног везивања и емпатичности, успешне социјалне комуникације и кооперативности Развијање моралних вредности и норми са способностима моралног расуђивања, привлачности и уважавања разлика. Развијање алтруизма и особина човечности попут предусетљивости, емпатије, толерантности, племенитости и солидарности.</p>	<p>Умети</p> <ul style="list-style-type: none"> • Да прави добар избор, доноси одлуке и преузима одговорност <ul style="list-style-type: none"> • Да управља својим емоцијама и разуме емоције других • Да одлаже своје жеље и прихвата жеље и очекивања других • Да успешно комуницира и сарађује са другима, преговара и да се договара и разрешава конфликти • Да прихвата друге, развија блиске и реципрочне односе базиране на уважавању и прихваћености ризика <ul style="list-style-type: none"> • Да доприноси својој заједници, брине о другима и свом окружењу <ul style="list-style-type: none"> • Да учи и воли учење • Да прихвата промене, да буде

Развијање свести о узајамној повезаности људи и природе и бриге за животну средину. Развијање проактивног односа према животу и окружењу.	отворен и флексибилан
--	-----------------------

Насиље на друштвеним мрежама као утицај на развој дечијег понашања

Утицај деце на насиље обликује драстично њихово понашање у раном дечијем узрасту, па самим тим и на њихово коришћење и изражавање на друштвеним мрежама. Насиље на друштвеним мрежама самим тим представља крађу лозинке и налога од стране хакера, који своје вештине користе у негативне сврхе. Одражава се махом на млађу популацију зато што њихова немарност доводи до нарушавања сопствене безбедности. Свако невербално насиље у виду пратећих порука је у исто време и насиље на друштвеним мрежама (Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М., 2022).

У данашње време велики број младих користи интернет, а највише времена на интертнету проводи се због праћења друштвених мрежа. Корисници социјалних мрежа у већем броју су деца и млади, не знају да је неопходно да заштите своје личне податке како би се касније ти подаци не би могли злоупотребити. Средњошколци своје податке штите тако што ограничавају доступност личних података на ужи круг пријатеља и тиме постижу знатно већу безбедност на интернету (Попадић, Д., Кузмановић, Д., 2016). На основу испитивања ђака и средњих школа на који начин они штите своје личне податке и своју приватност, дати су следећи одговори, као они на слици 2 (Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М., 2022).

Слика 2. Одговори средњошколаца на који начин штите своје личне податке (Извор: (Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М., 2022)

Дигитално насиље

Коришћење дигиталних технолгија са намером да се унизи значај децје невиности, а уопште и људског понашања, сматра се дигиталним насиљем. У најчешће облике дигиталног насиља убрајају се: претње, узнемиравање, уцењивање, сајбербулинг, злоупотреба личних података, прављење или коришћење лажних профила, сексуално узнемиравање путем интернета, дечија порнографија, говор мржње и различите преваре путем интернета (Дигитално насиље, 2022).

Постоје различити облици испољавања насиља на интернету, а најчешћи су (Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М., 2022):

1. Слање вируса,
2. Промена или крађа лозинки,
3. Недозвољено саопштавање туђих приватних информација,
4. Лажно представљање,
5. Узнемиравање телефонским позивима,
6. Снимање и дистрибуција сексуалног садржаја,
7. Узнемиравајуће СМС поруке,
8. Игнорисање по различитим основама,

9. Ширење неистина или објављивање срамотних фотографија некога на друштвеним мрежама,
10. Слање порука преко платформе за размену порука,
11. Лажно представљање и слање неприкладних порука другима у туђе име.

Истраживањем које је спровео UNICEF 2022. године је приказано да је 28% ученика у Србији било укључено у насилну интеракцију као жртва или као насилник, док је 64% ученика изјавило да је у последња три месеца барем једном лично доживело вршачко насиље. Најчешће се ту убрајају деца узраста између 13 и 14 година (UNICEF Србија, 2022).

Постоје три ситуације у којима се долази до дигиталног насиља (Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М., 2022):

- Афект – спровоцираност неким догађајем или објавом
- Планирано – планско вршење малтретирања због нетрпељивости према другој особи или одређеној групи
- Насилник се прикључује теми или групи на којој се врши шиканирање друге особе.

1. ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ ИСТРАЖИВАЊА

Шта је анкетно истраживање? Термин анкета који се користи у српском језику преузет је из француског, од речи enquête што значи истраживање, истрага, а води порекло из латинског језика, од речи inquisita са истим значењем (Фајгељ, 2004). У енглеском језику за овакав тип истраживања користи се термин survey, а може се превести и термином преглед. Додуше, и енглески термин је настао из француског сурвее, што опет, има корен у латинском од супер (изнад, преко) и видере (гледати) (Schuman, 1997; према: Гровес, 2009).

Када се у српском језику каже „анкета“ обично се помисли на истраживање које укључује употребу (анкетних) упитника, а врло често и само на упитник. Важно је знати да се анкетна истраживања не ограничавају само на употребу података добијених тим путем већ се могу користити подаци добијени различитим начинима мерења, али и секундарни подаци. Сумирајући већи број дефиниција де Leeuw и сарадници анкетно истраживање, односно анкету, дефинишу као „истраживачку стратегију у којој се квантитативне информације систематски прикупљају на релативно великом узорку узетом из неке популације“ (Де Leeuw, Нох, Dillman, & European Association of Methodology, 2008, п.).

Ако ову дефиницију пажљивије погледамо, можемо видети да се не помиње анкетни упитник. Иако су упитници тренутно доминантни начин прикупљања података, нису и једини. Оно што је битно, без обзира на методу прикупљања података која се користи, је да се то ради систематски. Једино на тај начин могућа је смислена статистичка обрада и анализа. Информације које се прикупљају у анкетним истраживањима обично су квантитативне. Чак и ако то није случај, квалитативни подаци се квантификују пре статистичке обраде.

Следећа важна компонента наведене дефиниције је узорак. Иако се анкетна истраживања у изузетним случајевима могу спроводити на читавој популацији (ако се ради о малим и лако доступним популацијама), она се по правилу спроводе на узорцима извученим из популација о којима желимо да закључујемо и сазнамо више.

Истраживања спроведена на узорку, уколико су добро планирана и спроведена, могу знатно брже и уз снижене трошкове у односу на истраживања на популацији дати информације довољне прецизности за практичне потребе (Махаланобис, 1965).

У дефиницији анкетног истраживања помиње се синтагма релативно велики узорак. Величина узорка јесте релативан појам. Шта је довољно велики узорак зависи од варијабилности саме појаве, начина узорковања и планираних анализа. Могли бисмо рећи једноставно: „Што је узорак већи – то боље“. Међутим, приликом спровођења анкетних истраживања то не мора увек да буде тачно. Свака анкета има своју цену. Некада једноставно нема смисла прикупљати информације од превеликог броја јединица истраживања (испитаника), јер са његовим повећањем прецизност анкете неће битно

порасти, али цена и време потребно за њено спровођење хоће. Можемо рећи да је приликом спровођења анкетних истраживања битно ускладити све ове елементе, а не инсистирати на што већем узорку.

1.1 Позитиван и негативан утицај медија на психофизички развој деце

Медији су део савременог живота и могу имати велики утицај на формирање ставова, мишљења и понашања људи, а нарочито осетљиву категорију медијских корисника чине деца јер су још увек у развоју.

Постоје две врсте медија: традиционални медији и нови-дигитални медији.

Традиционални медији: телевизија, радио, новине, часописи и књиге.

Нови дигитални медији: интернет, мултимедија, видео игре, веб странице, друштвени медији (друштвене мреже, сајтови за дељење слика и видеа, презентација и докумената).

Медији могу имати позитиван и негативан утицај зависно од врсте и квалитета медијских садржаја које преносе. Утицај на дете зависи још и од контекста у којим се садржаји доживљавају, начинима употребе и индивидуалних особина детета. Зато је важно бити медијски писмен, усавршавати се и сазнавати. Медијска писменост омогућава упознавање свих аспеката медија и знање како их користити.

✓ **Позитивни утицаји медија**

- *Пристап неограниченом броју информација и стицању сазнања,*
- *Комуникација на више начина,*
- *Мogućност креирања и дељења медијских садржаја,*
- *Извор забаве.*

✓ **Негативни утицаји медија**

- *могу приступити непримереним садржајима путем интернета (сцене насиља, дискриминација, предрасуде),*
- *Смањују физичку активност,*

- *Отуђују се од друштва, вршњака и породице,*
 - *Отупљују чула,*
 - *Стална окупираност виртуелним светом повећава страх и тескобу у контакту са стварним светом,*
 - *Код деце али и код одраслих могу изазвати зависност,*
 - *Одржавају стереотипе,*
 - *Смањују емпатију према другима,*
 - *Могу изазвати успорен развој говора,*
 - *Изазивају промене расположења,*
 - *Подстичу краткотрајно задржавање пажње.*
- ✓ **Ризични утицаји дигиталних медија на психофизички развој деце**

Истраживања у Србији и у свету показују да деца од најранијег узраста одрастају уз технолошке уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре...) проводе значајан део свог времена уз различите интернет садржаје, што доноси одређене ризике по психофизички развој деце. Удружења педијатара у свету препоручују да се деца уопште не излажу технолошким уређајима у најранијем развојном периоду. До треће године живота мозак детета формира највише синапси, за стварање веза између нервних ћелија које су потребне за развој менталних потенцијала. Неопходна је стимулација из окружења, ако она изостане, развој мозга неће бити задовољавајућ.

Прекомерно гледање у екран може изазвати проблеме са видом: сталне промене светла, слика и боје на екрану могу изазвати раздражљивост, фотосензитивност, поремећаје спавања ако се технолошки уређаји користе пред спавање.

Прекомерно седење и коришћење технолошких уређаја утиче на то да су деца физички неактивна, а то доводи до деформитета кичменог стуба, неправилног држања тела, слабије кондиције.

Слабија социјална интеракција јер је дете преокупирано садржајима на интернету.

Сиромашан речник што се касније одражава на усмено и писмено изражавање, разумевање говора и прочитаног текста

Излагање непримереним медијским садржајима код детета може изазвати страх, уплашеност и агресивност.

Технолошки уређаји емитују зрачење које је штетније за децу него за одрасле.

Деца предшколског и школског узраста не треба да користе технолошке уређаје дуже од 30 минута до сат времена, зависно од узраста.

Нажалост, истраживања показују да деца дневно проводе 3 сата испред телевизијског екрана и 2-3 сата играјући видео игре.

Прекомерно играње видео игара има неповољан утицај на дечији развој. Изазивају поремећај пажње Усвајање погрешних модела понашања Изазивају зависност Социјална дистанца од друге деце, вршњака и породице Бол у рукама и шакама Физичка неактивност Изложеност деце сценама насиља Појава агресивног понашања код деце Неразликовање стварности од маште Негативни утицаји видео игара Препоруке родитељима Пратите које видео игре ваше дете користи Објасните детету какве врсте видео игара постоје Пратите како дете схвата виртуелни свет и да ли разликује машту од стварности Разговарајте са дететом о доживљајима у видео игри Постављајте питања-Како се осећаш док играш ову игру?, Шта ти се највише свиђа у њој?, Који се ликови појављују, опиши ми како изгледају?... Реагујте ОДМАХ ако приметите агресивно понашање код детета Дозирајте време за коришћење видео игара, понудите разноврсне активности Играјте видео игре заједно са дететом Пратите узрасна ограничења за видео игре (ознака PEGI) Проведено време испред екрана Колико и како? Фактори који утичу на време проведено испред екрана Узраст детета Врсте активности на дигиталним уређајима Да ли дигиталне уређаје користи самостално или са одраслима? Интересовања детета Време када се дигитални уређаји користе Деца млађа од 2 године не би требало уопште да проводе време пред екранима Деца узраста 2-5 година, не дуже од једног сата испред екрана Деца старија од 5 година – додајте још 10 минута пред екраном. Додајте још 10 минута пред екраном за сваку годину дететове старости Улога родитеља у контроли утицаја медија на дете Користите медијске садржаје заједно са дететом Будите узор детету у одговорном коришћењу интернета Подстакните активан и креативан приступ медијима Разговарајте и објасните детету медијске садржаје Поставите правила када и колико користити дигиталне уређаје Омогућите сигурно медијско окружење, контролишите садржаје које дете прати Будите медијски писмени, потражите најквалитетније едукативне материјале, одаберите игре и апликације.

2. МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

2.1. Предмет и проблем истраживања

Предмет истраживања је говор деце током игре и свакодневних активности, а проблем истраживања коме ћемо посветити посебну пажњу је на који начин и колико садржаја имају позитиван утицај на развој говора.

2.2. Циљ истраживања

Циљ истраживања је утврдити како медији утичу на децу? Које медије користе деца из нашег вртића, колико времена проводе уз екране? Утврдити да ли су родитељи свесни утицаја екрана на дечији развој?

2.3. Задаци истраживања

Задаци које је поотребно спровести, у правцу остварења овог циља јесу утврђивање релевантних података на основу којих ће се спровести анализа унутрашњег и спољашњег окружења. Оно што је предходило реализацији наведених задатака јесу ове истраживачке активности:

1. Састављање упитника
2. Спровођење анкете
3. Анализа прикупљених података
4. Обрада статистичких података

Приказ резултата истраживања (табеларни приказ).

2.4. Хипотезе истраживања

Следеће хипотезе ће добити потврду овим истраживањем или бити одбијене:

- Деца проводе превише слободног времена испред екрана,
- Најпопуларнији медији је интернет,
- Родитељи разговарају са својом децом о садржајима која су гледала у медијима,
- Родитељи са децом гледају неке емисије.

2.5. Методологија истраживања

У прикупљању података коришћене су нестандарне технике истраживања- анкетирање, стандардизована техника- скалирање као и анализа садржаја. Током истраживања коришћен је писани инструмент- упитник. За обраду и тумачење добијених резултата коришћен је статистички метод.

Истраживање је обухватило запослене у Едукативном центру: „ЗВРК“ у Сремској Митровици, као и родитељи деце која похађају центар.

2.6. Узорак примењиве и начин мерења

За истраживање коришћен је посебно конструисани истраживачки инструмент –анкетни упитник, који се састоји од питања отвореног и затвореног типа, те Ликертове скале, односно нумеричке скале процене и контролне скале.

Процена ставова и мишљења запослених у Едукативном центру направљена је путем упитника З-1(прилог 1.), који се састојао од 4 питања. Питања су осмишљена на тај начин да се дође до што релевантнијих података и резултата: наиме, испитаници су изнели своје ставове и мишљења. Питања су отворена и затворена, где су испитаници изнели своје ставове кроз контролну скалу, а уз помоћ Ликертове скале направљена је табела у којој су испитаници изражавали своје ставове само једним одговором (1-теже; 2-лакше).

Ставови и мишљења родитеља деце која су корисници вртића оцењивани су коришћењем упитника за истраживање К-1(прилог 2.), који се састојао од 5 питања. На крају упитника испитаници су били у прилици да дају своје предлоге, критике, сугестијекоје би допринеле утицају медија на развој говора код деце предшколског узраста. Питања су осмишљена тако да се дође до што релевантнијих података и резултата, као елемената интерног и спољног окружења значајног за рад и развој вртића.

2.7. Статична обрада података

Подаци прикупљени у емпиријском делу истраживања су распоређени и унети у базу података која је формирана у статистичком програму апликације СПСС, а затим подвргнути одговарајућим описним и упоредним процедурама. За сваку статистичку серију (ајтем) расподеле се одређују фреквенције (апсолутне и релативне).

2.8. Узорак испитаника

Узорак испитаника дефинисан је темом и циљем истраживања. Састоји се од укупно 15 испитаника, који су били подељени у два субузорка. Први субузорак се састојао од запослених у ЕЦ ЗВРК укупно 4 испитаника, као детерминанту оцењивања унутрашње средине.

Други субузорок, као детерминанту процене спољног окружења, чинили су корисници укупно њих 19.

3. РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Карактеристике субузорака:

Упитник за истраживање А-1 састојао се од 13 питања, од којих су првих шест питања (пол, старост, вишегодишње искуство у образовној установи и ниво образовања) везана за лични део, док је главни део упитника везан за проблем истраживања и састоји се од 7 питања.

У спроведеном истраживању учествовала су 4 запослена у ЕУ ЗВРК, од којих су сва 4 запослених женског пола од 24 до 36 година старости.

Што се тиче вишегодишњег искуства у образовној установи, он се креће од 2 године до 15 година искуства.

Ниво образовања за већину запослених је всс (високо образовање).

статус	Пол Ж	Укупно
Запослени х	4	4

*Табела 3: Карактеристике узорка испитаника
(Извор : Аутор)*

А) Да ли сматрате да су медији едукативни?

Већина запослених сматра да екрани могу да се користе у едукативне сврхе. У зависности од тога на који се начин користе. Уколико постоји интеракција међу децом док гледају разне садржаје сви испитаници сматрају да може бити постигнуто едукативно остваривање. Међутим уколико се користе прекомерно, већина сматра да могу врло штетно утицати. Долазимо до закључка да се морамо даље едуковати о томе на који начин квалитетно користити медије у едукативне сврхе.

Да ли су медији су едукативни?	ДА	НЕ
ИСПИТАНИЦИ	4	0

*Табела 4: Изражавање ставова
(Извор : Аутор)*

б) Који медији имају позитиван пример у развоју комуникацијских вештина код деце?

Већина испитаника сматра да су примат што се тиче медија последњих година преузео интернет, сматрају да постоје садржаји на разним платформама који су врло едукативни.

Одлучујемо да највише пажње посветима садржајима на платформи YOU TUBE. Издвајамо канале на овој платформи који могу да пруже позитивне кораке у развоју говора, богаћењу речника и интеракцији.

Да ли сматрате да је телевизија наједукативнији медији?	ДА	НЕ
ИСПИТАНИЦИ	0	4

*Табела 5 Конкретизовање мишљења испитаника
(Извор : Аутор)*

Да ли сматрате да је интернет наједукативнији медији?	ДА	НЕ
ИСПИТАНИЦИ	4	0

*Табела 6 Конкретизовање мишљења испитаника
(Извор : Аутор)*

Да ли сматрате да YOU TUBE пружа најбољи садржај за развој говора и интеракцију међу децом?	ДА	НЕ
ИСПИТАНИЦИ	4	0

*Табела 7 Конкретизовање мишљења испитаника
(Извор : Аутор)*

На питање *Да ли деца која су изложена медијима од најранијег узраста ?* Два испитаника су одговорила позитивно, а два негативно. Долазимо до закључка да је 50% испитаника одговорило позитивно, а 50% негативно.

На питање *Да ли приметите све касније проговарање код деце?* На ово питање све 4 испитаника су дала негативан одговор. Чиме долазимо до закључка да 100% испитаника сматра да нема каснијег проговарања у односу на претходне године.

Закључак анкете је следећи: Нема кашњења у дечијем проговарању нити смањења богаћења речника због коришћења екрана уколико се користе са мером и уколико се користе едукативни медији. Чак шта више анкета је показала да постоје едукативни садржаји који подстичу интеракцију међу децом.

3.1 Карактеристике субзорака

Упитник А-2 садржао се од 9 питања од којих су питања из живота испитаника (родитеља). У анкети је учествовало 20 родитеља деце која похађају ЕЦ „ЗВРК“, од којих су 12 жена и 8 мушкараца.

статус	пол		укупно
	мушко	женско	
корисници	8 40%	12 60%	20

*Табела 8 Анализа испитаника
(Извор: Аутор)*

Узраст родитеља је у просеку 40 година, док је узраст деце од 1-7 година.

Образовање испитаника је углавном високо и средње. Што се види детаљније из табеларног приказа:

Степен образовања	НКВ	ПКВ	ССС	ВШС	ВСС
Мушкарци			2	4	2
Жене			3	2	7
Укупно:			5	6	9

*Табела 9 Анализа школске спреме корисника
(Извор: Аутор)*

Сви испитаници имају по двоје деце. 100%

Други део упитника А-1 састојао се од 5 питања на која су испитаници одговарали писмено.

Колико често дајете деци да проведу у коришћењу савремених медија?

Два испитаника уопште не дају својој деци употребу екрана, два су одговорила понекад, три често, а 12 испитаника су одговорила врло често. Што се детаљније види у табеларном приказу:

Колико деца често користе савремене медије?			
никад	понекад	често	врло често
2	2	3	12

*Табела 10 Анализа коришћења медија
(Извор : Аутор)*

Које медије деца највише користе?

Највише испитаника су одговорила да њихова деца најчешће користе интернет. Све је мање интересовање за телевизију и цртане филмове, а све веће за видео игре, апликације на мобилном телефону и таблету. Два испитаника су одговорила да уопште не дају деци приступ таблету, мобилном телефону и рачунару. 10 испитаника су се изјаснила да деца највише интересовања имају према видео играма.

Колико времена дневно проводе у коришћењу саврамених медија?

Два од 12 испитаника су одговорила да проводе око 2 сата дневно радним данима, док је то викендом и дуже, Четири испитаника су одговорила да је то сат времена дневно, док је осталих шест испитаника одговорила да је то преко 3 сата дневно.

Да ли разговарате са децом о садржају који гледају на интернету?

Два испитаника су одговорила да свакодневно разговарају са својом децом о садржају који гледају на интернету, три су одговорила да разговарају али не свакодневно, Седам испитаника је одговорила да не разговарају са својом децом о садржајима које гледају на интернету.

Да ли приметите разлике у понашању своје деце након дугог коришћења мобилног телефона и таблета?

Осам родитеља је одговорило да приметите велике промене у понашању које се огледају у томе да је дете нервозније, раздражљивије и уморније након дугог коришћења таблета и мобилног телефона. Четири родитеља је одговорило да не приметите разлику у понашању.

Приликом истраживања и током разматрања анкете установили смо да децу највише привлачи садржај са платформе YOU TUBE. Да би спојили лепо и корисно и како би деца искористила само позитивне садржаје упустићемо се у истраживање који су то канали на овој дигиталној платформи која ће пружити најбољи садржај деци за развој говора. Приликом претраживања наилазим на различите канале са садржајем за развој говора

Певај са Сандром

Колекција супер слатких, интерактивних, лако певљивих песама за децу. Ове најлепше дечије песме малишани ће уживати слушајући их сами, са родитељима, у друштву. Песмице су погодне за играње, рекреацију, уживање, забаву, скакање, плесање и учење. Видеи пружају могућност интеракције са вршњацима и изазивају велику заинтересованост у групи. Такође пружају велику могућност интеракције.

Свитац удружење

Овај канал пружа прегршт видеа са музиком за развој говора, интерактивних видеа, и видеа за богаћење дечијег речника.

Gasca Zurli- A ram sam sam

Канал који пружа интеракцију међу вршњацима и утиче на развој моторике и у најмлађем узрасту. Изазива велику пажњу у групи и ретко које дете остане не фасцинирано садржајем овог канала.

Ово су неки од канала који имају позитиван утицај на дечији развој говора.

Добри алати за учење страних језика су различите апликације које пружају садржај за учење језика и интеракцију

ЗАБАВНО И ЛАКО УЧЕЊЕ *Fun and Easy learn*- од најбољих апликација за учење енглеског језика са српског.

Bussu- Дизајниран од стране лингвиста и лекције су предвиђене за усавршавање читања, писања, говора и спеловања.

Корисни линкови за децу:

<http://www.zvrk.rs/>

<http://www.kids.rs/>

<http://www.za-decu.com/>

<http://www.vezbanka.com/>

<http://www.bojanke.com/>

<http://www.britishcouncil.rs/ucenje-engleskog/engleski-za-decu>

<http://www.znanje.org/> (за нешто старију децу)

ТОП 5: Дечијих онлајн сервиса за учење за 2023. Годину

Желите да вам деца буду радознала, да истражују своја интересовања и константно уче чак и када нису у школи. Зар не би било супер када би, након што наиђу на проблем приликом решавања домаћег задатка или савладавања новог градива, они знали где могу да добију различита објашњења или малу помоћ? Најбољи дечији сајтови за учење нуде баш то.

Реалност је да постоји на хиљаде сајтова и апликација који се рекламирају као „*едукативни*“, што је широка категорија. Термин „*дечији*“ је подједнако широк, а ми га овде користимо у најширем могућем смислу, па ћете тако видети сајтове за учење за предшколце (3-5 година) па све до факултета (18 година).

Укључили смо и пар сајтова који нуде едукативне материјале посебно намењене америчком образовном систему, као што су АП (Адвансед Плацемент тј. унверзитетски акредитовани) предмети и матурски испити у САД. Нисмо укључили сајтове са посебним материјалима за образовне системе ван САД-а. Такође нисмо укључили сервисе који су прикладни за одрасле студенте а који се такође могу свидети деци; видите, на пример, породичну верзију материјала за учење са мастер курса који држи Џејн Гудал.

МОЗГОБЕГ *Brainscape*

За 12+ година, са нешто садржаја за млађу децу

[Brainscape](#) је апликација са прилагодљивим флеш картицама и сајт са одличним материјалима за средњошколце и старије. На пример, постоје сетови флеш картица за полагање возачког испита у неколико савезних држава САД-а, постоје шпилови картица за АП предмете и тако даље. Професионалци могу такође да нађу и материјале за полагање стандардизованих стручних испита. Са плаћеним налогом можете да правите сопствене персонализоване сетове материјала за учење. Нема много спремног материјала за млађе ученике, као што су картице за читање, али Браинсцапе је савршен за ученике од 12 година па навише.

АКАДЕМИЈА КАН *Khan academy*

За 5+ година

Бесплатна

[Khan academy](#) подучава схоластику: математику, физику, информатику, економију, животне вештине, историју, читање и језике. Ово је већ годинама један од најпопуларнијих

сајтова за учење који помаже ученицима свих узраста да стекну најразличитија знања, од фонетике до вођења личних финансија. Учи се примарно путем гледања видео снимака, али постоје и контролни задаци. Деца до седам година којој је тешко да се снађу на сајту имају лекције и игре које су прикладне за њих у оквиру једноставне мобилне апликације која се зове Khan Academy Kids.

АКВАРИУМ *Monterey Bay Aquarium* учење од куће

Слика 2. Monterey Bay Aquarium (Извор: <https://www.mercurynews.com/2018/12/13/monterey-bay-aquarium-finishing-construction-on-new-42-million-education-center-on-cannery-row/>, приступ: 17. септембар 2024)

Од 5 до 17 година

Бесплатан

[Monterey Bay Aquarium](#) има подсекцију сајта која се зове „Учење од куће“, и та секција садржи онлајн курсеве и активности за младе који желе да уче о морским животињама, екосистемима, очувању океана и сличним темама. Сајт је доступан на енглеском и шпанском језику. Поред онлајн курсева, који су категорисани према школским разредима, сајт такође нуди курсеве ликовног, предлоге за активности које родитељи могу да организују, као и кратке текстове (чињенице и фотографије) о различитим животињама и биљкама.

ПБС УЧЕЊЕ МЕДИЈА *PBS learning media*

Слика 3. PBS Learning Media (Извор: <https://education.ket.org/event/virtual-tools-to-reach-students-in-pbs-learningmedia/>, приступ: 17. септембар 2024)

Од 5 до 17 година

Бесплатан

PBS learning media има прегршт садржаја које наставници могу да користе, или из којих ученици који су довољно велики да самостално користе компјутер могу самостално да уче. Овај сервис нуди видео снимке и интерактивне лекције на тему уметности, друштвених наука, здравља и физичког васпитања, физике, математике, инжењерства и других предмета. За врло малу децу, између две и пет година, постоје прикладне емисије и интерактивни садржаји на PBS Kids. Тај сервис није званично укључен у ову листу јер то није баш сајт за учење, иако су неки од материјала едукативни.

Слика 4. Учење у вртићу (Извор: <https://www.childrenstherapysolutions.co.uk/school-leas/>, приступ: 17. септембар 2024)

ВРЕМЕ ЗА ДЕЦУ *Time for kids*

Од 6 до 11 година

Бесплатан

Магазин *Time* има сајт за децу са чланцима који су забавни и едукативни, а доступни су на енглеском и шпанском језику. Чланци који се могу наћи на сервису *Time for kids* имају интерактивне елементе, попут функције за проверавање речи која помаже ученицима да прошире свој вокабулар. Ту можете наћи рецензије књига за децу, као и садржаје који се баве здрављем, спортом, очувањем природе и многим другим темама. Чланке можете да поређате по категоријама како би мали ученици могли да бирају оне који су њима интересантни и приступачни.

ЗАКЉУЧАК

Циљ истраживања био је да се утврди колико времена деца проводе пред екраном и у коликој мери је потребно да унесемо едукативне садржаје у медије да би имали што бољи утицај на дечији развој говора.

Задаци истраживања:

1. Истражити колико времена деца проводе пред екраном?
2. Које садржаје гледају?
3. Колико времена родтељи гледају заједно са децом различите садржаје?
4. Колико времена дневно је довољно гледати медијске садржаје?

Узорак на анкетању били су родитељи деце и васпитачи едукативног центра Зврк Сремска Митровица.

Све у свему, када сумирамо утиске из разговора са родитељима и приликом детаљне анализе анкете закључујемо да сам утицај медија на дечију комуникацију нема штетан утицај уколико се користи умерено. Уколико се користе превише, може да има веома штетан утицај на понашање деце. Васпитачи сматрају да медији могу врло позитивно да утичу на развој говора уколико се користе умрено и циљано. Приликом анализе анкете родитеља закључујем да деца која похађају ЕЦ „ЗВРК“ превише слободног времена проводе гледајући савремене медије. Родитељима су дате смернице.

Деца су по природи мали истраживачи и колико год сте сигурни да знате шта гледају на малим екранима, то није тако. Довљно је да скренете поглед на кратко и Ваш малишан већ креће у малу потрагу шта то све има на телефону или тв-у. Поред тога што су увек спремни за истраживање, наши малишани су и одлични у имитирању и опонашању онога што виде. Зато је јако важно да водите рачуна о томе шта Ваша деца гледају.

ЛИТЕРАТУРА

- Alroqi, H. Serratrice, L., & Cameron-Faulkner, T. (2022). *The association between screen media quantity, content, and context and language development*. Journal of Child Language, 1–29.
- Armstrong, A., & Casement, C. (2001). *The Child and the Machine: How Computers Put Our Children's Education at Risk*. Scribe Publications.
- Dynia, J. M., Dore, R. A., Bates, R. A., & Justice, L. M. (2021). *Media exposure and language for toddlers from low-income homes*. *Infant Behavior and Development*. Преузето са <https://doi.org/10.1016/j.infbeh.2021.101542>
- Edukacija.rs. (2024, Септембар 14). *Врсте и карактеристике медија*. Преузето са Edukacija.rs: <https://edukacija.rs/poslovne-vestine/marketing/vrste-i-karakteristike-medija>
- Madigan, S., McArthur, B. R., Anhorn, C., Eirich, R., & Christakis, D. A. (2020). *Associations Between Screen Use and Child Language Skills: A Systematic Review and Meta-analysis*. JAMA Pediatrics, 174(7).
- McQueen, D. (2000). *Television: A Media Student's Guide*. Лондон: Арнолд.
- Pitajtedefektologa.org. (2024, Септембар 14). *Да ли време испред екрана утиче на развој говора?* Преузето са Pitajtedefektologa.org: <https://pitajtedefektologa.org/2023/04/10/da-li-vreme-ispred-ekrana-utice-na-razvoj-govora/>
- UNICEF Србија. (2022). *Коришћење интернета и дигиталне технологије код деце и младих у Србији*. Преузето са UNICEF Србија: <https://www.unicef.org/ser-bia/koriscenje-interneta-i-digitalne-tehnologije-pregled-nalaza>
- Бренеселовић, Д. (2021). *Године узлета*. Министарство просвете, науке и технолошког развоја.
- Бубоњић, М. (2014). *Слободно време digital natives генерације*. Ниш и Београд: Српско социолошко друштво, Универзитет у Нишу, Институт за упоредно право.
- Валић Недељковић, Д. (2011). *Деца, медији и "трошење буџета" слободног времена*. Медијски дијалози.
- Вељковић, Б., Михајловић, М., Дукић, С., Деспотовић, М. (2022). *Насиље на друштвеним мрежама*. Крушевац: Академија васпитачко-медицинских струковних студија Крушевац.

- Вукановић, Н. Д. (2017). Учење у уобичајеном и дигиталном окружењу. У Н. Д. Вукановић, *Наша школа*, 2(3–4) (стр. 99-110). Наша школа.
- Дигитално насиље. (2022). *Чувам те - Национална платформа за превенцију насиља које укључује децу*. <https://cu-vamte.gov.rs/sta-je-nasilje/digitalno-nasilje/>.
- Дмитровић, М. (2011). *Утицај телевизије, цртаних филмова и компјутерских игрица на пораст насиља код деце*. Социјална мисао.
- Карановић, М. Ж. Ј., Живков, М. Ј. А., Павлов, С., Бркљач, Т. (2020). *Ризични утицаји дигиталних медија на психофизички развој деце предшколског узраста*. Кикинда: Синтезе.
- Недељковић, И. (2024, Септембар 14). *Позитивни ефекти који медији могу имати на децу*. Преузето са Danas.rs: <https://www.danas.rs/vesti/drustvo/pozitivni-efekti-koji-mediji-mogu-imati-na-decu/>
- Попадић, Д. (2009). *Насиље у школама*. Београд: Институт за психологију.
- Попадић, Д., Кузмановић, Д. (2016). *Млади у свету интернета. Коришћење дигиталне технологије, ризици и заступљеност дигиталног насиља међу ученицима у Србији*. Београд: Министарство просвете, науке и технолошког развоја.
- Ранчић, Ј. (2020). *Улога медија у социјализацији деце*. Београд: Факултет политичких наука.
- Цветковић, Н. (2011). *Вежботека: Са основама локомоторног система и моторног учења*. Публик практикум.

ПРИЛОЗИ

Прилог бр.1

Анкета за васпитаче А-1

Резултати анкете биће употребљени за израду Мастер рада у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре „Сирмиум“ Сремска Митровица. Анкета је анонимна. Хвала на издвојеном времену.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Година старости	
Пол (подвуците одговарајуће)	Мушки Женски
Степен образовања (подвуците одговор)	Више Високо струковно Високо академско специјалистичко мастер струковно
Радно место-занимање	
Године стажа у струци	
Назив установе у којој радите	

Главни део

А) Да ли сматрате да су медији едукативни?

Да Не

Образложење

б) Који медији имају позитиван пример у развоју комуникацијских вештина код деце?

Да Не

Образложење

--

Да ли сматрате да је телевизија наједукативнији медији?

Да Не

Образложење

Да ли сматрате да је интернет наједукативнији медији?

Да Не

Образложење

Да ли сматрате да YOU TUBE пружа најбољи садржај за развој говора и интеракцију међу децом?

Да Не

Образложење

Да ли деца која су изложена медијима од најранијег узраста?

Да Не

Образложење

Да ли приметите све касније проговарање код деце?

Да Не

Образложење

Прилог бр.2

Анкета за родитеље А-2

Резултати анкете биће употребљени за израду Мастер рада у Високој школи струковних студија за васпитаче и пословне информатичаре „Сирмиум“ Сремска Митровица. Анкета је анонимна. Хвала на издвојеном времену.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ

Година старости	
Пол (подвуците одговарајуће)	Мушки Женски
Степен образовања (подвуците одговор)	Више специјалистичко Високо струковно мастер струковно Високо акемско
Колико има деце у породици?	

ГЛАВНИ ДЕО

Колкико често дајете деци да проведу у коришћењу савремених медија?

А) Никад

Б) Понекад

Ц) Често

Д) Врло често

Које медије деца највише користе?

а) Интернет

б) Телевизија

ц) видео игре

д) Цртани филмови

Колико времена дневно проводе у коришћењу савремених медија?

а) сат

б) два сата

ц) три сата

д) четири

Да ли разговарате са децом о садржају који гледају на интернету?

Да ли приметите разлике у понашању своје деце након дугог коришћења мобилног телефона и таблета?

Хвала на сарадњи

--